

dr hab. Katarzyna
Kreczmańska-Gigol, prof. SGH
Szkoła Główna Handlowa
w Warszawie
Kolegium Zarządzania i Finansów
Instytut Finansów
e-mail: kgigol@sgh.waw.pl
ORCID: 0000-0001-8483-9740

dr Tomasz Gigol
Szkoła Główna Handlowa
w Warszawie
Kolegium Zarządzania i Finansów
Instytut Zarządzania
e-mail: tgigol@sgh.waw.pl
ORCID: 0000-0001-7018-4552

mgr Remigiusz Andrzej
Rekman
e-mail: r.rekman@actum-finanse.pl
ORCID: 0009-0005-3441-5057

Słowa kluczowe:
dłużnik, wiedza dłużników,
odpowiedzialność dłużników

Sytuacja dłużnika – wyniki badań wśród osób prowadzących działalność gospodarczą

The debtor's situation – results of a survey among persons running a business

Streszczenie: Nie można prowadzić biznesu bez pozyskania źródeł jego finansowania, a korzystanie z finansowania dłużnego pozwala na szybszy jego rozwój. Przedmiotem artykułu jest odpowiedzialność osób prowadzących działalność gospodarczą za długi z nią związane, ponieważ w Polsce większość działających podmiotów gospodarczych to właśnie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Postanowiono sprawdzić, z jakich obcych źródeł finansowania korzystają osoby prowadzące biznes, jaka jest moralność płatnicza takich osób i czy zdają sobie sprawę ze swojej odpowiedzialności za długi związane z prowadzonym biznesem. Przeprowadzono badania ilościowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety w dwóch turach: od października 2016 r. do stycznia 2017 r. oraz od października do listopada 2023 r. Respondentami były osoby prowadzące działalność gospodarczą – w pierwszym badaniu 95 osób, a w drugim 87 osób. Najczęściej osoby badane korzystały z leasingu i zamierzały z niego korzystać w przyszłości, a najrzadziej korzystały z faktoringu. Na drugim miejscu wśród najrzadziej wykorzystywanych przez respondentów w drugim badaniu znalazł się kredyt obrotowy, który w badaniu pierwszym był drugi wśród najczęściej wykorzystywanych. W drugim badaniu zaobserwowano wzrost skłonności do korzystania z faktoringu, który z ostatniego miejsca awansował na miejsce trzecie. Respondenci deklarowali, że są rzetelnymi dłużnikami. Duża część osób badanych miała wiedzę na temat odpowiedzialności za długi, ale w obu badaniach były osoby, które nie miały wiedzy i nie zdawały sobie z tego sprawy.

Keywords:
debtor, debtors' knowledge,
debtors' responsibility

Abstract: It is impossible to run a business without raising sources of financing for it, and the use of debt financing allows for faster growth. The subject of this article is the entrepreneur's responsibility for the debts associated with his or her business, since in Poland, the majority of business entities in operation are just natural persons running a business. It was decided to check what third-party sources of financing are used by individuals running a business, what is the payment morality of such individuals and whether they are aware of their responsibility for business debts. A quantitative survey was conducted using the author's survey questionnaire in two rounds – the first in October 2016. – January 2017, and the second in the period October-November 2023. Respondents were individuals running a business – 95 people in the first survey and 87 people in the second.

Leasing was used most frequently by those surveyed and they intended to use it in the future, while factoring was used least frequently. In second place among the least frequently used in survey two was revolving credit, which was second among the most frequently used in survey one. In survey two, there was an increase in the propensity to use factoring, which moved up to third place from last place. Respondents declared that they were reliable debtors. A large proportion of those surveyed had knowledge of debt liability, but in both surveys, there were those who had no knowledge and were not aware of it.

JEL:
G32, G40

Wprowadzenie

Nie można prowadzić biznesu bez pozyskania źródeł jego finansowania, a korzystanie z finansowania dłużnego pozwala na szybszy jego rozwój. Przedmiotem artykułu jest odpowiedzialność osób prowadzących działalność gospodarczą za długi z nią związane. W Polsce większość działających podmiotów gospodarczych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których odpowiedzialność jest dużo szersza niż odpowiedzialność udziałowców spółek prawa handlowego. Ryzykują one całym majątkiem własnym, a także, poza szczególnymi sytuacjami, majątkiem swojego gospodarstwa domowego. Jest to więc zagadnienie ważne dla praktyki gospodarczej. Postanowiono sprawdzić, z jakich obcych źródeł finansowania korzystają osoby prowadzące biznes, jaka jest moralność płatnicza takich osób i czy zdają sobie sprawę ze swojej odpowiedzialności za długi związane z prowadzonym biznesem. Sformułowano następujące pytania badawcze: Z jakich źródeł finansowania najczęściej korzystają osoby prowadzące działalność gospodarczą, a z jakich byłyby skłonne korzystać w przyszłości? Czy osoby prowadzące działalność gospodarczą opóźniają się w spłacie swoich zobowiązań? Czy

osoby prowadzące działalność gospodarczą posiadają wiedzę na temat swojej odpowiedzialności za długi z nią związane?

Przeprowadzono badania ilościowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety. Zostały one przeprowadzone w dwóch turach – pierwszej w okresie od października 2016 r. do stycznia 2017 r., a drugiej w okresie październik – listopad 2023 r.¹ Respondentami były osoby prowadzące działalność gospodarczą – w pierwszym badaniu uczestniczyło 95 osób, a w drugim badaniu 87 osób.

Odpowiedzialność jako skutek zaciągania zobowiązań

Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga źródeł jej finansowania. Przedsiębiorstwo może korzystać z własnych lub obcych, czyli dłużnych źródeł finansowania. Korzystanie z finansowania dłużnego, może przyspieszyć rozwój przedsiębiorstwa [Komara, Adjie, 2023; Hassan i in., 2024; Sobolewski, 2018], a brak dostępu do niego ogranicza znacząco inwestycje, zwłaszcza prowadzone przez mniejsze przedsiębiorstwa, które muszą się opierać przede wszystkim na własnych kapitałach, oszczędnościach osobistych przedsiębiorców albo pożyczkach zaciąganych u rodziny i znajomych [Białowski, Węziak-Białowska, 2014; Kamińska, 2011, s. 61–62; Lisowska, 2012, s. 97; Skowronek-Mielczarek, 2013, s. 109–110; Sierpińska, 2021, s. 68]. Pozyskane finansowanie dłużne ma pozwolić przedsiębiorstwu na wypracowanie dodatkowych zysków, które będą wyższe niż koszty finansowania dłużnego i zwracany dług [Obuya, 2017]. Ze względu na ryzyko kredytowe, jakie ponoszą wierzyciele, udzielają oni finansowania jedynie tym przedsiębiorstwom, które zostaną zakwalifikowane do grupy klientów wiarygodnych, wypłacalnych, czyli o niskim ryzyku [Komara, Adjie, 2023; Kreczmańska-Gigol, Gigol, 2022, s. 113–118; Hassan i in., 2024; Weber, 2012; Addy i in., 2024; Klamut, 2014].

Poziom zadłużenia przedsiębiorstw i osób fizycznych na świecie staje się coraz większy. Poziom całkowitego prywatnego zadłużenia osiągnął na koniec 2022 r. 145,7% PKB światowego [Kozieł, 2023]. Jednocześnie można zaobserwować pogarszającą się od lat moralność płatniczą podmiotów na rynku [Meszar, 2006, s. 11]. Niski poziom etyki spłacania długów wśród przedsiębiorców prowadzi do zatorów płatniczych w gospodarce [Masiukiewicz, 2018, s. 31–32].

Finansowanie długiem powoduje także pojawienie się ryzyka finansowego przedsiębiorstw-dłużników w krótkim, średnim i długim okresie [Csiszarik-Kocsir, 2022]. Takie finansowanie charakteryzuje się tym, że musi zostać zwrócone wierzycielom

¹ Drugie badanie zostało przeprowadzone w ramach badania statutowego w Kolegium Zarządzania i Finansów SGH (KZiF/S23:1.32).

w określonym terminie. Podstawą udzielania finansowania jest zaufanie do uczestników tego rynku, że spłacą swoje długi [Klamut, 2014]. Oczekuje się, że osoby, które zawierają umowę muszą wywiązać się ze zobowiązań, które na siebie biorą [Wiedenbrüg, 2018]. Moralnym obowiązkiem dłużnika jest spłata długu i tylko bardzo ważne powody mogą stanowić uzasadnienie braku spłaty [Wiedenbrüg, 2018; Fried, 2006; Bekas, 2021, s. 28]. Groźba pociągnięcia do odpowiedzialności za brak wywiązania się ze zobowiązania motywuje dłużników do ich spełniania [Anggraeni, Imanuddim, Purmanto, 2023].

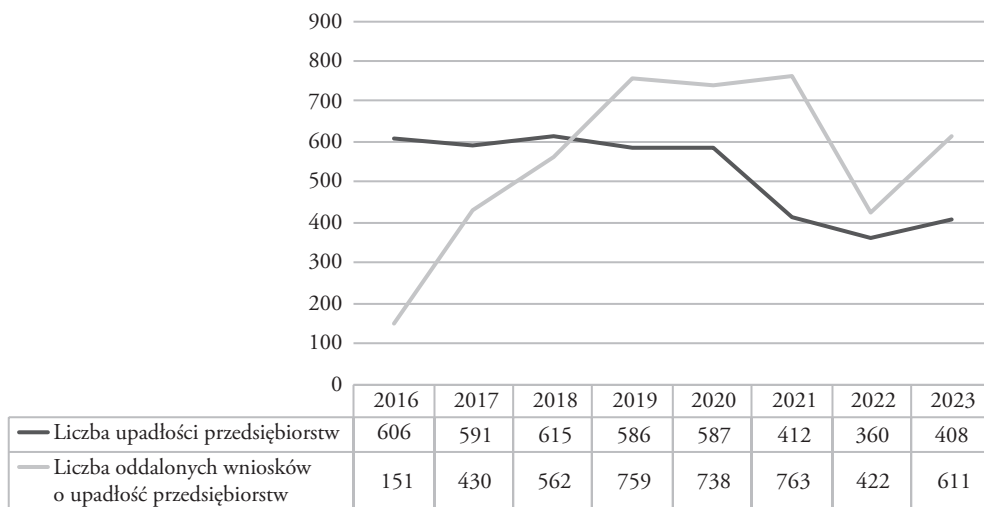
Jeżeli określony podmiot (dłużnik) przyjmie na siebie obowiązek lub odpowiedzialność za spełnienie tego obowiązku wobec osób trzecich, to zostanie pociągnięty do odpowiedzialności, jeśli tego świadczenia nie spełni [Anggraeni, Imanuddim, Purmanto, 2023]. Zakres stosowania przepisów dotyczących skutków niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania jest w prawie polskim szeroki. Przesłanką odpowiedzialności dłużnika jest każde naruszenie zobowiązania. Naruszenie zobowiązania to zaniechanie spełnienia obowiązku lub spełnienie tego obowiązku wadliwie bądź po terminie [Napierała, 1998; Domański, 1973].

Ryzyko braku spłaty długu przez przedsiębiorstwo

Jeśli przedsiębiorstwo finansuje się długiem, to musi ten dług spłacić w odpowiednim terminie. W momencie spłaty pogarsza się płynność strukturalna przedsiębiorstwa, bo ubywa najbardziej płynnych aktywów, czyli środków pieniężnych [Kreczmańska-Gigol, 2020, s. 17]. Najbardziej dotkliwym skutkiem niewywiązywania się z zobowiązań przez przedsiębiorstwo-dłużnika jest jego upadłość. Liczba zarejestrowanych w Polsce przedsiębiorstw waha się w granicach 4–5 mln, w zależności od okresu [Gigol, Kreczmańska-Gigol, 2021, s. 107]. Na koniec 2022 r. było zarejestrowanych w Polsce 4 995 042 przedsiębiorstw, a na koniec 2023 r. 5 150 034 [GUS, 2024]. Działających przedsiębiorstw było w Polsce na koniec 2022 r. prawie 2 350 tys., z czego 86% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą [GUS, 2023]. W 2022 r. ogłosiło upadłość 360 przedsiębiorstw, a rok później 408 (rysunek 1). Można się wydawać, że problem upadłości przedsiębiorstw ma marginalne znaczenie, ponieważ procentowy udział liczby upadłych przedsiębiorstw w liczbie działających przedsiębiorstw jest minimalny.

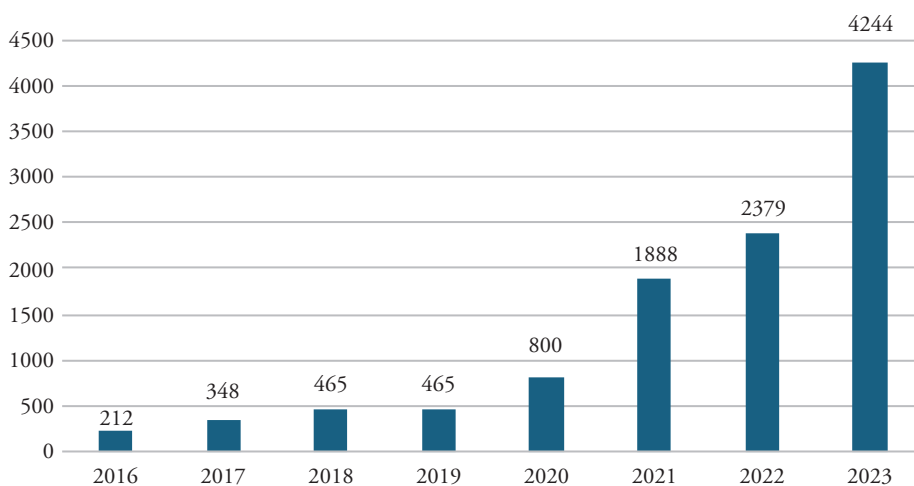
Główne przyczyny stosunkowo niskiej, spadającej liczby upadłości przedsiębiorstw to rosnąca liczba restrukturyzacji przedsiębiorstw, jak również wysoka liczba wniosków oddalanych w stosunku do liczby ogłaszanych upadłości [COIG, 2024a]. W 2016 r. oddalono 151 wniosków o upadłość przedsiębiorstwa, a w 2023 r. było ich 611 (rysunek 1).

Rysunek 1. Liczba ogłoszonych upadłości przedsiębiorstw oraz liczba wniosków o upadłość przedsiębiorstw w Polsce oddalonych w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie [COIG, 2024a].

Rysunek 2. Liczba restrukturyzacji przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016–2023

Źródło: [COIG, 2024b].

Wzrost liczby restrukturyzacji przedsiębiorstw był między innymi efektem wprowadzenia, w związku z pandemią COVID-19, nowego trybu postępowania restrukturyzacyjnego – uproszczone postępowanie o zatwierdzenie układu (przepisy opublikowano

23 czerwca 2020 r.) [Lubicz-Posochowska, 2023]. W lipcu 2020 r. z tego typu postępowania skorzystało 30 przedsiębiorców, w sierpniu 40, we wrześniu 64 przedsiębiorców, w październiku 73, w listopadzie 67, a w grudniu 118 [COIG, 2024b]. Liczba restrukturyzacji przedsiębiorstw dynamicznie rośnie, co widać na rysunku 2, a w 2023 r. 92% restrukturyzowanych przedsiębiorstw skorzystało z postępowania o zatwierdzenie układu [COIG, 2024b].

Dodatkowym powodem, dla którego liczba upadłości przedsiębiorstw nie odzwierciedla wagi problemu jest to, że część osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przeprowadza restrukturyzację, a nie upadłość lub ogłasza upadłość konsumencką [COIG, 2024a].

W 2023 r. osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły ponad 72,08% wszystkich restrukturyzowanych przedsiębiorstw [COIG, 2024b], podczas gdy ich udział wśród upadających przedsiębiorstw stanowił w 2023 r. 12,01%, a dominowały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (67,16%) [COIG, 2024a]. Przyczyną tych różnic prawdopodobnie, oprócz wybierania upadłości konsumenckiej i jej przeprowadzania przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zamiast upadłości przedsiębiorstwa, była szansa na ochronę majątku osobistego gospodarstwa domowego przedsiębiorcy, jaką daje postępowanie restrukturyzacyjne w przeciwieństwie do upadłości przedsiębiorstwa. Udziałowcy spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, w przeciwieństwie do osób fizycznych, nie odpowiadają całym swoim majątkiem i majątkiem gospodarstwa domowego za długi spółki. Udziałowcy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają jedynie do wysokości wniesionego kapitału.

Warto zwrócić uwagę na to, że wśród polskim przedsiębiorców spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest mało popularną formą prowadzenia działalności, mimo że ma bardzo wiele zalet i daje udziałowcom dużo większy komfort w zakresie bezpieczeństwa finansowego ich i ich gospodarstw domowych [Stolarski, 2012; Niziołkiewicz, 2019; Lubicz-Posochowska, 2023; Szerbak, 2023]. Jednoosobowe działalności stanowią przecież aż 86% wszystkich przedsiębiorstw działających w Polsce [GUS, 2023]. Być może przedsiębiorcy nie są w pełni świadomi zagrożenia związanego z tą formą prawną. Innym wytłumaczeniem może być to, że świadomie preferują korzyści związane z brakiem dodatkowego opodatkowania dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej, które traktują jako pewne. Natomiast skutki zagrożeń mogą być traktowane jedynie jako hipotetyczne. To może powodować świadome preferowanie oszczędności podatkowych i akceptowanie wyższego ryzyka.

Cel i metody badawcze

Celem prowadzonych badań było znalezienie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

(PB1) Z jakich źródeł finansowania najczęściej korzystają osoby prowadzące działalność gospodarczą, a z jakich byłyby skłonne korzystać w przyszłości?

(PB2) Czy osoby prowadzące działalność gospodarczą opóźniają się w spłacie swoich zobowiązań?

(PB3) Czy osoby prowadzące działalność gospodarczą posiadają wiedzę na temat swojej odpowiedzialności za długi z nią związane?

Wybrano metodę badań ilościowych i przeprowadzono badania metodą PAPI, z wykorzystaniem specjalnie w tym celu stworzonego autorskiego kwestionariusza ankiety. Przeprowadzono dwa badania – pierwsze w okresie październik 2016 r. – styczeń 2017 r., dla grupy 95 osób prowadzących działalność gospodarczą; drugie w okresie październik – listopad 2023 r., a brało w nim udział 87 osób prowadzących działalność gospodarczą. Zastosowano dogodny wybór próby [Creswell, 2013].

Wyniki badań

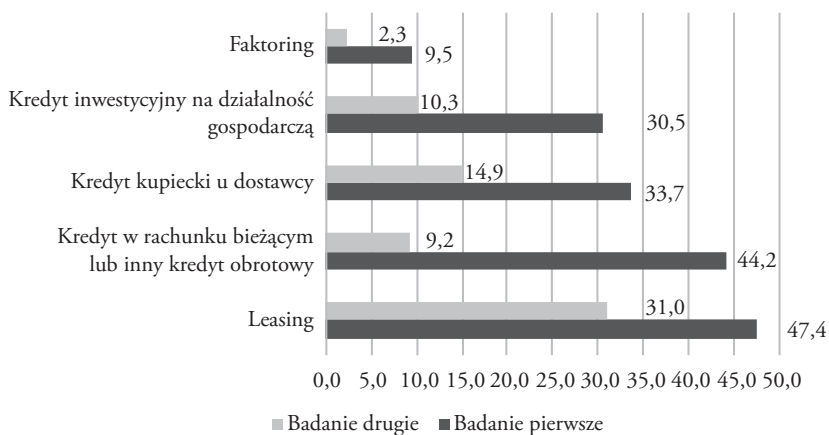
W celu uzyskania odpowiedzi na pytanie badawcze pierwsze (PB1) spytano respondentów czy korzystają z leasingu, kredytu kupieckiego u dostawców, faktoringu, kredytu w rachunku bieżącym lub innego kredytu obrotowego oraz kredytu inwestycyjnego na działalność gospodarczą. Poproszono ich także, żeby określili, na ile byliby skłonni skorzystać z tych źródeł finansowania w przyszłości w pięciostopniowej skali Likerta (od 0 do 4), gdzie: „0” oznaczało zdecydowanie nie, a „4” oznaczało zdecydowanie tak.

Na rysunku 3 przedstawiono wyniki dotyczące źródeł finansowania wykorzystywanych w pierwszym i drugim badaniu. Najwięcej osób wskazało leasing, z którego korzystało w pierwszym badaniu ponad 47%, a w drugim 31% badanych prowadzących działalność gospodarczą. Dla działalności gospodarczej charakterystyczne są: kredyt w rachunku bieżącym, kredyt inwestycyjny na działalność gospodarczą, leasingu, kredyt kupiecki u dostawcy oraz faktoring. Z leasingu mogą wprawdzie korzystać także osoby fizyczne, ale stanowią oni niewielki udział wśród klientów instytucji leasingowych.

Ciekawe było to, że chociaż grupa osób prowadzących działalność gospodarczą w obu badaniach była porównywalna, to osoby w badaniu pierwszym korzystały w większym stopniu ze wszystkich źródeł finansowania. Kolejna różnica to to, że na drugim miejscu pod względem liczby korzystających w badaniu pierwszym był kredyt w rachunku bieżącym lub inny kredyt obrotowy, a nie kredyt kupiecki u dostawcy. Było to zaskakujące, dlatego, że kredyt kupiecki jest bardzo popularnym źródłem finansowania działalności

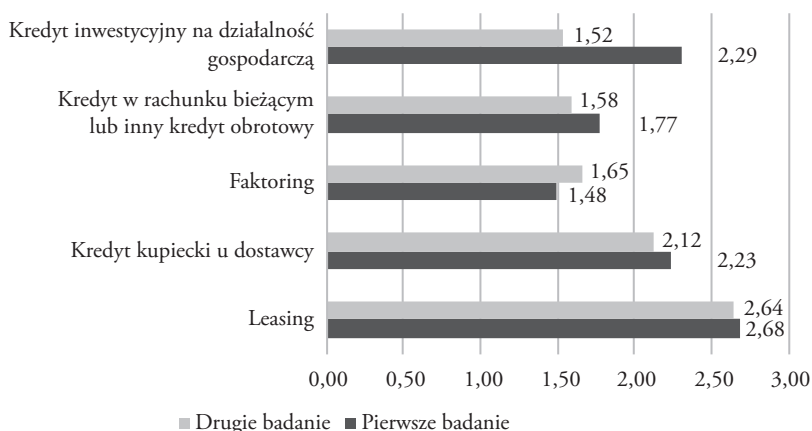
operacyjnej przez przedsiębiorstwa w Polsce. W badaniu drugim kredyt kupiecki znalazł się na drugim miejscu, a kredyt w rachunku bieżącym lub inny kredyt obrotowy znalazł się dopiero na czwartym miejscu – po leasingu, po kredycie kupieckim oraz po kredycie inwestycyjnym na działalność gospodarczą. Ta kolejność bardziej pasuje do praktyki gospodarczej w Polsce.

Rysunek 3. Źródła finansowania wykorzystywane przez respondentów prowadzących działalność gospodarczą biorących udział w pierwszym i drugim badaniu (procent badanych)

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Skłonność do skorzystania z form finansowania typowych dla działalności gospodarczej przez respondentów w badaniu pierwszym i badaniu drugim

Notatka: Średni wynik dla grupy badanej w skali od 0 do 4.

Źródło: opracowanie własne.

Na rysunku 4 przedstawiono średnie wartości wskaźników skłonności do skorzystania z poszczególnych form finansowania dla badanych osób prowadzących działalność gospodarczą w badaniu pierwszym i badaniu drugim.

Ponieważ respondenci określali swoją skłonność w skali Likerta od 0 do 4, to na rysunku 4 przedstawiono wartości średnie dla poszczególnych form finansowania. W obu badaniach respondenci byli najbardziej skłonni do skorzystania z leasingu (w pierwszym 2,68, w drugim 2,64). Na drugim miejscu w badaniu pierwszym znalazł się kredyt inwestycyjny na działalność gospodarczą (2,29), a w badaniu drugim kredyt kupiecki u dostawców (2,12). Nie był to wynik zaskakujący, ponieważ z leasingu i kredytu kupieckiego u dostawców korzystało dotychczas najwięcej spośród badanych osób prowadzących działalność gospodarczą.

Zaskakujące natomiast było to, że na trzecim miejscu w badaniu drugim znalazł się faktoring, z którego dotychczas korzystało niewiele spośród respondentów. Jak dotąd, mimo szybkiego rozwoju branży faktoringowej, nadal niewiele przedsiębiorstw w Polsce korzysta z faktoringu. W pierwszym badaniu najmniej skłonni byli do skorzystania w przyszłości z faktoringu (1,48), a w drugim badaniu respondenci byli mniej skłonni niż do skorzystania z faktoringu (1,65) do skorzystania z kredytu inwestycyjnego na działalność gospodarczą (1,52) oraz z kredytu w rachunku bieżącym albo z innego kredytu obrotowego (1,58). Być może zadecydowała o tej zmianie sytuacja w otoczeniu przedsiębiorstw – niedawny kryzys COVID-19, wojna tocząca się w bliskim sąsiedztwie Polski i wzrost ryzyka wynikający z wysokiej inflacji oraz wysokich stóp procentowych. Czynniki te prowadziły do spadku planów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. Wzrost kosztów finansowania dłużnego i wzrost wymagań stawianych przez banki prowadziły do spadku dostępności kredytów obrotowych, a faktoring jest bardziej dostępny także w okresie zawirowań na rynku [Kreczmańska-Gigol, 2013].

W celu uzyskania odpowiedzi na drugie pytanie badawcze (PB2) spytano respondentów, jak często ich przedsiębiorstwo opóźnia się w spłacie długów. Wskaźnik występowania opóźnień w spłacie długów przez osoby badane zawierał się w przedziale od 0 do 4 przy bardzo niskiej wartości średniej wynoszącej 0,52 i odchyleniu standardowym równym 0,93. To świadczyło o wysokiej moralności płatniczej respondentów, ale warto pamiętać, że nie weryfikowano prawdziwości udzielonych przez respondentów odpowiedzi. Istnieje ryzyko takie, że respondenci mówili nieprawdę, bo chcieli być lepiej postrzegani.

W celu uzyskania odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze sprawdzono poziom wiedzy respondentów pytając ich: Czy osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą odpowiada za długi związane z tą działalnością:

- Całym majątkiem swojego gospodarstwa domowego, jeśli nie ma rozdzielności majątkowej?
- Całym swoim majątkiem?
- Majątkiem przedsiębiorstwa?

W tabeli 1 przedstawiono rozkład liczby odpowiedzi prawidłowych, nieprawidłowych, wskazań odpowiedzi „nie wiem” i braków odpowiedzi na zadane pytania.

Tabela 1. Liczba odpowiedzi prawidłowych, nieprawidłowych, wskazań odpowiedzi „nie wiem” i braków odpowiedzi w grupie osób prowadzących działalność gospodarczą

Lp.	Odpowiedzialność osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą za długi z nią związane	Odpowiedzi								
		praw.		zła		nie wiedzą		brak odp.		
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	
1	Całym majątkiem swojego gospodarstwa domowego, jeśli nie ma rozdzielności majątkowej ze współmałżonkiem									
	Badanie pierwsze (n=95)	57	60,0	16	16,8	20	21,1	2	2,1	
	Badanie drugie (n=87)	56	64,4	17	19,5	6	6,9	8	9,2	
	Punkty uzyskane do możliwych do uzyskania (w %)									
	Badanie pierwsze	68%								
	Badanie drugie	70%								
	Średnia dla obu badań	69%								
2	Całym swoim majątkiem									
	Badanie pierwsze (n=95)	54	56,8	18	18,9	19	20,0	4	4,2	
	Badanie drugie (n=87)	57	65,5	18	20,7	6	6,9	6	6,9	
	Punkty uzyskane do możliwych do uzyskania (w %)									
	Badanie pierwsze	65%								
	Badanie drugie	70%								
	Średnia dla obu badań	67%								
3	Majątkiem przedsiębiorstwa (wykorzystywanym do prowadzenia działalności gospodarczej)									
	Badanie pierwsze (n=95)	53	55,8	23	24,2	15	15,8	4	4,2	
	Badanie drugie (n=87)	63	72,4	14	16,1	4	4,6	6	6,9	
	Punkty uzyskane do możliwych do uzyskania (w %)									
	Badanie pierwsze	62%								
	Badanie drugie	76%								
	Średnia dla obu badań	69%								
4	Wskaźnik wiedzy respondentów (średnia dla wszystkich pytań w %)									
	Badanie pierwsze	65%								
	Badanie drugie	72%								
	Średnia dla obu badań	68%								

Notatka: *n* – liczba osób; % – procent grupy; punktacja: 3 punkty za prawidłową odpowiedź, 0 punktów za złą odpowiedź, 1 punkt za odpowiedź „nie wiem” lub brak odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

Dokonano oceny wiedzy respondentów wskaźnikiem wyrażonym wzorem: procentowy udział uzyskanych przez respondentów punktów do maksymalnej liczby punktów (tabela 1). Można stwierdzić, że poziom wiedzy respondentów na temat odpowiedzialności osób prowadzących działalność gospodarczą za długi był stosunkowo wysoki (średnia wartość wskaźnika dla obu badań wyniosła 68%). Pozytywnie należy ocenić także poprawę wskaźnika w badaniu drugim w porównaniu do pierwszego (72% versus 65%). Niepokojące jednak było to, że w drugim badaniu więcej było także osób, które udzieliły błędnych odpowiedzi i dotyczyło to wszystkich trzech pytań. To były osoby, które nie miały wiedzy, ale jednocześnie nie były tego świadome. Te osoby mogą nie zdawać sobie sprawy z odpowiedzialności, jaką ponoszą prowadząc działalność gospodarczą, a jednocześnie nie poszukują źródła wiedzy, bo sądzą, że tę wiedzę posiadają. W badaniu pierwszym było więcej osób, które wskazały odpowiedź nie wiem. To były osoby, które albo nie miały wiedzy i były tego świadome, albo sądziły, że jej nie mają. Osoby te wykazały się dużą ostrożnością, podobnie jak osoby, które nie udzieliły odpowiedzi. Powód braku odpowiedzi mógł być ten sam, co wskazanie odpowiedzi „nie wiem”.

Podsumowanie

Korzystanie z obcych źródeł finansowania ma dużo zalet. Przede wszystkim pozwala na szybszy rozwój przedsiębiorstwa. Jednak finansowanie dłużne ma też wady. Zadłużenie prowadzi do wzrostu ryzyka finansowego, ponieważ długi trzeba spłacać. Kłopoty ze spłatą zadłużenia mogą doprowadzić przedsiębiorstwo do kłopotów i potrzebna będzie do dalszego jego funkcjonowania restrukturyzacja, a jeśli jej przeprowadzenie nie będzie możliwe, to może dojść do upadłości. W Polsce przeważająca część podmiotów prowadzących działalność gospodarczą to osoby fizyczne. Odpowiedzialność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą za długi z nią związane jest bardzo szeroka. Wierzyciele mogą dochodzić swoich roszczeń nie tylko z majątku właściciela biznesu, który jest wykorzystywany do prowadzenia działalności. Mogą dochodzić roszczeń z całego majątku osoby prowadzącej działalność gospodarczą, a jeśli ta osoba nie ma rozdzielności majątkowej ze współmałżonkiem, to odpowiada wobec wierzycieli całym majątkiem gospodarstwa domowego.

Przeprowadzone badania pozwoliły na znalezienie odpowiedzi na zadane pytania badawcze. Okazało się, że osoby prowadzące działalność gospodarczą najczęściej korzystają z leasingu i kredytu kupieckiego. Wśród respondentów była wysoka skłonność do korzystania z tych źródeł finansowania w przyszłości. Wykorzystanie kredytów bankowych zmieniło się w czasie. Podobnie zmieniła się skłonność do korzystania z nich w przyszłości. Można było bowiem zauważyć w drugim badaniu wzrost skłonności do korzystania z faktoringu. W badaniu nie zajmowano się przyczynami tych różnic.

W kolejnych badaniach warto byłoby zbadać, co wpływa na zmiany w wykorzystaniu różnych źródeł finansowania działalności gospodarczej.

Uzyskano odpowiedź na pytanie dotyczące moralności płatniczej badanych osób. Badani twierdzili, że spłacają rzetelnie swoje długi i rzadko opóźniają się w ich spłacie. Przeprowadzone badania mają jednak ograniczenia wynikające z tego, że nie weryfikowano prawdziwości odpowiedzi udzielanych przez respondentów. Ciekawe byłoby sprawdzenie, czy rzeczywiście moralność płatnicza osób jest taka, jak deklarują.

W odpowiedzi na trzecie zadane pytanie badawcze ustalono, że większość badanych osób miała wiedzę na temat swojej odpowiedzialności za długi wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej, a wiedza ta poprawiła się, bo w pierwszym badaniu było mniej osób, które udzielały prawidłowych odpowiedzi niż w drugim badaniu. Jednak niepokojące było to, że w obu badaniach udzieliło błędnych odpowiedzi wiele osób. Jest to niepokojące, ponieważ wszystkie te osoby udzieliły odpowiedzi mimo braku wiedzy. To oznacza, że prawdopodobnie nie zdawały sobie sprawy, że tej wiedzy nie mają. Osoby nieświadome braku wiedzy mogą charakteryzować się zbytnią pewnością siebie. Osoby, które wskazały odpowiedź „nie wiem” lub nie udzieliły odpowiedzi były przekonane o braku wiedzy. Takie osoby są mniej narażone na ryzyko podejmowania błędnych decyzji niż osoby, które nie zdają sobie sprawy z braku wiedzy.

Bibliografia

- Addy W.A., Ugochukwu C.E., Oyewole A.T., Ofodile O.C., Adeoye O.B., Okoye C.C. [2024], *Predictive analytics in credit risk management for banks: A comprehensive review*, „GSC Advanced Research and Reviews”, vol. 18(2), s. 434–449.
- Anggraeni R.D., Imanuddin I., Purmanto P. [2023], *The Debtor's Liability for the Loading of Personal Security in Indonesia*, „Jurnal IUS Kajian Hukum dan Keadilan”, vol. 11(1), s. 17–30.
- Bekas M. [2021], *Windykacja. Praktyczny poradnik dla wierzycieli*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Białowolski P., Weziak-Białowolska D. [2014], *External factors affecting investment decisions of companies*, „Economics”, vol. 8(1), 20140011.
- COIG [2024a], *Upadłości firm*, www.coig.com.pl (data dostępu: 24.02.2024).
- COIG [2024b], *Restrukturyzacje firm*, www.coig.com.pl (data dostępu: 24.02.2024).
- Creswell J.W. [2013], *Projektowanie badań naukowych: metody jakościowe, ilościowe i mieszane*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Csiszarik-Kocsir A. [2022], *An Overview Analysis of Debt Financing for Hungarian Enterprises and the Impact of Economic Crises*, „The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences”, vol. 28, s. 83–91.
- Domański G. [1973], *Z problematyki podstawowych założeń odpowiedzialności cywilnej dłużnika (art. 471 kc)*, „Ruch Prawniczy”, z. 2/73, s. 129–152.
- Fried B.H. [2006], *What's Morality Got to Do With It?* „Harvard Law Review Forum”, vol. 120, s. 53–61.

- Gigol T., Kreczmańska-Gigol K. [2021], *Kryzys COVID-19 a zachowania Spółek Skarbu Państwa*, PTE, Warszawa.
- GUS [2023], *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku. Aneks tabelaryczny w formie XLSX*, tab. 1.
- GUS [2024], *Informacja o podmiotach gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON – grudzień 2023. Tablice w formie xlsx*.
- Hassan A.O., Ewuga S.K., Abdul A.A., Abrahams T.O., Oladeinde M., Dawodu S.O. [2024], *Cybersecurity in banking: a global perspective with a focus on Nigerian practices*, „Computer Science & IT Research Journal”, vol. 5(1), s. 41–59.
- Kamińska A. [2011], *Regionalne determinanty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa.
- Klamut E. [2014], *Wiarygodność kontrahentów w kontekście płynności finansowej*, w: Raczkowski K. (red.), *Bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie*, Wolters Kluwer, Warszawa, s. 721–742.
- Komara S., Adjie H. [2023], *The Effect of the Execution of the Sale of the Right Object on the Position of Bank Creditors*, „Edunity: Social and Educational Studies”, vol. 2(5), s. 630–638.
- Kozieł H. [2023], *Świat uzależnił się od rosnącego zadłużenia*, „Parkiet”, 5 listopada.
- Kreczmańska-Gigol K. [2013], *Factoring jako jeden z instrumentów zarządzania należnościami i zobowiązaniami handlowymi a struktura kapitału*, Difin, Warszawa.
- Kreczmańska-Gigol K. [2020], *Istota płynności finansowej*, w: Kreczmańska-Gigol K. (red.), *Analiza płynności finansowej przedsiębiorstwa. Płynność strukturalna, płynność potencjalna, zdolność płatnicza*, Difin, Warszawa, s. 15–33.
- Kreczmańska-Gigol K., Gigol T. [2022], *Analiza finansowa z perspektywy HR Business Partner*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Lisowska R. [2012], *Bariery i progi rozwojowe małych przedsiębiorstw w Polsce*, w: Piasecki B. (red.), *Upadek małych firm. Symptomy i strategie wczesnego ostrzeżenia*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Lubicz-Posochowska A. [2023], *Skutki pandemii COVID-19 w gospodarce i metody zapobiegania jej następstwom w przepisach prawa*, w: Marak K. (red.), *Problematyka odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania gospodarczego. Zagadnienia prywatne- i publicznoprawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 61–66.
- Masiukiewicz P. [2018], *Zatory płatnicze w gospodarce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Meszar C. [2006], *Wie komme ich schneller zu meinem Geld? Richtig mahnen, liquide bleiben, Existenz sichern: Forderungsmanagement für KMU und Freiberufler*, Redline Wirtschaft.
- Napierała J. [1998], *Odpowiedzialność dłużnika według konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, rok LX, nr 3–4, s. 101–113.
- Niziołek M. [2019], *Przekształcenie jednoosobowej działalności gospodarczej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością – wybrane aspekty podatkowe*, „Roczniki Administracji i Prawa”, nr 2 (XIX), s. 309–321.
- Obuya D.O. [2017], *Debt financing option and financial performance of micro and small enterprises: A critical literature review*, „International Journal of Business and Management”, vol. 12(3), s. 221–231.

- Sierpińska M. [2021], *Kredyt kupiecki a kryzys – zerwane więzi logistyczne*, w: Sierpińska M., Sierpińska-Sawicz A., Kowalik M., Zubek M., *Kredyt kupiecki. Ryzyko i sposoby jego ograniczania*, Poltext, Warszawa, s. 65–73.
- Skowronek-Mielczarek A. [2013], *Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Sobolewski D. [2018], *A New Approach to Measuring the Development of Micro and Small Enterprises that Use Loan Funds: Financial and Non-financial Aspects*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu”, t. 78, nr 1, s. 69–84.
- Stolarski A. [2012], *Konsekwencje podatkowe i parapodatkowe a wybór formy prawnej przez MŚP*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 708, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 52, s. 283–293.
- Szczerbak M. [2023], *Wpływ ogłoszenia upadłości na zobowiązania i wierzytelności dłużnika*, w: Marak K (red.), *Problematyka odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania gospodarczego. Zagadnienia prywatne- i publicznoprawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 67–85.
- Weber O. [2012], *Environmental credit risk management in banks and financial service institutions*, „Business Strategy and the Environment”, vol. 21(4), s. 248–263.
- Wiedenbrüg A. [2018], *What citizens owe: two grounds for challenging debt repayment*, „Journal of Political Philosophy”, vol. 26(3), s. 368–387.